

Koje područje našeg litorala pripada Mediteranu?

Dr Josip Kovačević, Zagreb

»Moderno raščlanjenje zemlje, koje-
mu je cilj pravilan izbor i raspoređenje
kultura, najracionalnija podjela pasmina
domaćih životinja, podizanje poljopriv-
rednih i šumarsko-industrijskih središta
i sl. mora se osnivati, na vegetacijskoj
karti, koja najjasnije izražava mnogolike
faktore staništa«.

Prof. Dr J. Horvat I Kongres Bio-
loga Jugoslavije — Zagreb 1953.

Kod planiranja u vezi uzgajanja raznih vrsta kulturnog
bilja i pasmina stoke i u šumarstvu potrebno je odrediti ra-
jone t. j. izvesti rajoniranje. Poljoprivredno-šumarska proiz-
vodnja mora biti u skladu s prirodnim prilikama područja.
Za naše državno područje je vrlo značajan t. zv. mediteran-
ski pojas ili mediteranska zona. Postavlja se pitanje gdje su
granice naše mediteranske zone? Stručnjaci se ne slažu o ši-
rini mediteranske zone ili pojasa. No ipak ima kriterija, po
kojima je moguće sigurno odrediti granice Mediterana.

Kao najsigurnije sredstvo za limitiranje rajona u poljo-
privredi i šumarstvu služi rasprostranjenje biljnih zajednica,
koje su najadekvatniji izraz prilika izvjesnog staništa ili pod-
ručja. Na postanak i razvoj biljnih zajednica utiče cijeli niz
činilaca, od kojih je najznačajniji uticaj klime. Ostali faktori
su na pr. historijski razvoj biljnih zajednica od daleke pro-
šlosti do danas, uticaj udaljenosti od mora, nadmorska visina,
geološka podloga, svojstva i tip tla, inklinacija i ekspozicija
staništa, uticaj čovjeka i životinja i t. d.

Svi navedeni faktori utiču, da su se u našem području,
kao i u Mediteranu uopće razvile karakteristične biljne zaje-
dnice, koje su rasprostranjene više, manje u Mediteranu.

Prirodne prilike u našem Mediteranu. Mediteran ima
specifičnu klimu. Suha i beskišna ljeta s visokim temperatu-
rama. Zime i prelazna godišnja doba s blaga. Kiši većinom
u proljeće i jesen. Ustvari naš sjeverni Mediteran ima ekvi-
nocijalne oborine, a južni zimske.

Količina godišnjih oborina opada u Mediteranu uopće
od sjevera k jugu: Gorica 1613 mm, Udine-Trst 1362 mm,
Senj 1268 mm, Rijeka 1618 mm, Skadar 1456 mm, Dubrov-
nik 1050 mm, Drač 1090 mm, Valona 1080 mm, Patras 673
mm, Atena 406 mm, Smirna 653 mm, Beirut 907, Jerusalem
661 mm, Gaza 420 mm. Također količina oborina opada od
zapada k istoku: Oporto 1210 mm, Barcelona 526 mm, Rim
902 mm, Foggia 473 mm, Drač 1090 mm, Solun 545 mm i
Carigrad 733 mm.

Srednje zimske temperature za Mediteran su +9°C do
+15°C. Vrlo su važni minimumi temperature: Aleksandrija
+7.3°C, a u Montpellieru — 7.2°C. Razlike u srednjoj zim-
skoj temperaturi iznose +7°C do —12°C. Općenito uzevši
granice Mediterana očitava na sjeveru julska izoterma
+23°C, a na jugu julska izoterma +28°C. Jedna od karakte-
ristika mediteranske klime je u tome, što ima vrlo visok svjet-
losni intenzitet. Mediteransko nebo je u ljeti gotovo potpuno
vedro (nezatna naoblaka). Mediteranska klima je u izvjes-
noj mjeri fotokemijska kao i alpska.

Mediteransko bilje ima niz osobnosti koje su adekvatni
izraz klimatskih i ostalih prilika ovoga područja. Tako na
pr. pretežu biljne vrste s kožnatim lišćem, što je prilagodba
na visoke i niske temperature i vjetar: *lovor, hrast crnika,*
mirta, rogač, smrdljika, tršlja; četinasto lišće prilagodba na
sušu (mala površina lišća): *ružmarin, smrika, somina;* puste-
nasto (dlakavo) lišće ukazuje na zaštitu od prejakog ispari-
vanja: *bušini.* Kao zaštita od suše služe i tanini kod *smrdli-
ke,* eterična ulja kod *lovora* i *mirte;* debela lisna pokožica
kod *bušina.* Vazdaseljeno (zimseljeno) bilje je jedna od zna-
čajka Mediterana: *hrast crnika, mirta, tršlja, žukva, kuš*
(kadulja), bušini, šparga i dr.

Granica Mediterana. Već smo spomenuli sjevernu i južnu
granicu Mediterana (izoterme). Spomenuli smo, da o grani-
cama Mediterana stručnjaci se međusobno ne slažu. Uglav-
nom Mediteran je ograničen sa slijedećim biljnim vrstama:
1. *Kultura masline,* 2. *Bušin* (*Cistus salvifolius*), 3. *Bljušt*
(*Tamus communis*), 4. *Judić* (*Cercis siliquastrum*), 5. *Nar* ili
mogranj (*Punica granatum*), 6. *Konopljika* (*Vitex castus ag-
nus*), 7. *Žukva* (*Spartium juncem*), 8. *Hrast crnika* (*Quercus*
ilex). Većinom se za granice Mediterana uzima rasprostra-
njenost *hrasta crnike* i *kulture masline.* Praktično se uzima
za granicu Mediterana *kultura masline.*

Granice Jugoslavenske mediteranske zone. Naprijed na-
vedene biljne vrste militiraju granice Mediterana uopće. Za
naše prilike kao najmjerodavniji poznavalac našega Mediter-
ana Dubrovčanin prof. Dr L. Adamović uzima slijedeće
biljne vrste, kao najkarakterističnije za Mediteran: 1. *Hrast crnika*
(*Quercus ilex*) i 2. *Smrike* (*Junipens oxycedrus*).
Po prof. Adamoviću naš Mediteran je uski pojas u Istri do
150 m nadmorske visine, u Sjever. Dalmaciji do 200 m, u Juž.
Dalmaciji do 350 m. U Albaniji mediteranski pojas se diže
do 400 m.

U cijelom navedenom pojasu je optimum kulture masli-
ne. Od Dubrovnika na jug već uspijevaju agrumi. Uz masli-
nu se uzgaja cijeli niz t. zv. južnog voća: bademi, maraska,
smokve i t. d.

Zaključak. Poljoprivredno-šumarsko rajoniranje na bazi
rasprostranjenosti biljnih zajednica, ili biljnih vrsta u našem
slučaju određivanje rajona na Mediteranu pomoću karakte-
rističnih biljnih vrsta, omogućuje ili daje granice rajona t. j.
područja ili zone Mediterana u skladu sa sveukupnošću pri-
rodnih prilika.

Crveno - zelena svjetla

Gasi se dan.
Nad Plavom grobnicom
Pale se
pogrebna svjetla
Crvena,
Zelena,
gvozdenih spomenika,
Bez natpisa
imena mornara.
Pale se
poput avetinskih baklji,
Starih
funerala.
U spomen
nestalih križeva,
I bijelih
jedara.
I onih
potopljenih brodova,
Zbrisanih
u oluji.
Pale se
i u spomen
Mornarskih
kostura u struji.
Što putuju
katakombama
Podmorskih
tajanstvenih špilja.
Pale se
crvena, ... zelena ...
U odblesku
vitkih jarbola i dimnjaka,
Što odlaze
i dolaze tutnjavom
Moćnih vijaka ...
U sumraku
Pale se ...
U znoju
mornarskih ruka.
I u onoj suzi
žena i majki,
U času
napuštanja luka.
Kada se uski
prozori zatvaraju,
Teškim
starinskim griljama.
Pale se
crvena, ... zelena ...
Da se utope
u dalekim
mrtvačkim miljama ...

Vojislav, MATULINA, Zadar